

RHODOPHYLLUS SEKTIE APRILES IN NEDERLAND

M.E. Noordeloos

Rijksherbarium
Leiden

Sinds mijn vorige stukje over dit onderwerp in Coolia 20: 49-53, 1977, waarin ik melding maakte van de problemen die er schuilden in het kleine groepje soorten voorjaars-Entoloma's, ben ik heel wat meer te weten gekomen, waardoor ik nu in staat ben u een voorlopige sleutel tot de soorten te presenteren. Het voorjaar van 1977 was erg gunstig voor de ontwikkeling van vruchtlichamen, waardoor ik meer inzicht kreeg in de variabiliteit van de verschillende soorten. Dit werd nog versterkt door het feit dat verschillende leden van de N.M.V. mij vers materiaal toestuurd. Iedereen hiervoor nogmaals mijn hartelijke dank!

Een bezoek aan Prof. Romagnesi in Parijs, een groot *Rhodophyllus*-kenner, gaf mij een beter inzicht in zijn opvattingen over deze voorjaarspaddestoelen. Het bleek erg nuttig met hem in het veld de soorten te verzamelen en te determineren.

Enige opmerkingen t.a.v. de gehanteerde kenmerken. Van groot belang bij de determinatie is de aard van het oppervlak van de hoed en de structuur van de steel: *R. aprilis*, *R. sepium* en *R. niphoides* hebben een erg regelmatig hoedoppervlak, dat in droge staat erg fijn radiaal en aangedrukt satijnig-vezelig is. *R. clypeatus* en zijn variëteiten bezitten een heel andere oppervlaktestructuur, meestal in de vorm van een onregelmatig patroon van kleine putjes ('pokdalig') en/of vezeltjes met lucht ertussen die vooral in het centrum een soort viltig laagje vormen. Bij sterk geëxponeerde vormen kan dat ontaarden in een sterk radiaal grof-vezelig gespleten oppervlak, waarbij het hoedvlees tussen de vezels zichtbaar wordt. In extreme gevallen splijten deze vezels op in grove schubben met opkrullende randen. De hoed van *R. saundersii* wijkt af door het bezit van een velum, zoals in de sleutel omschreven.

Bij het beoordelen van de stevigheid en kompaktheid van de steel zij men gewaarschuwd voor insektenvraat!

Tenslotte blijkt de guaiac-reaktie een goed hanteerbaar kenmerk. Daartoe brenge men een klein druppeltje van het reagens aan op het vlees van de steeltop van een vers doorgesneden vruchtlichaam. Kleurt het vlees dan binnen tien minuten blauwgroen, dan spreekt men van een positieve reaktie.

Ik hoop dat de omstandigheden ook dit voorjaar weer gunstig zullen zijn voor de ontwikkeling van paddestoelen, zodat u deze sleutel op zijn bruikbaarheid kunt testen. Ik houd me aanbevolen

voor kommentaar. Behalve van de zeer algemene *R. clypeatus*, var. *clypeatus*, wil ik dit jaar graag nog vers materiaal ontvangen ter controle en korrektie van mijn sleutels en beschrijvingen en om een beter inzicht te krijgen in de verspreiding van de diverse soorten. Let u dit jaar vooral eens op wat er onder iepen groeit!

Sleutel tot de Nederlandse soorten van

Rhodophyllus sektion Apriles Romagn.

- 1a. Hoed uitgesproken (donker)grijs- of sepiabruin, soms met een oker of olijf tint, gewoonlijk sterk hygrofaan 2
- b. Hoed bleek, grijsig, bruinig of zelfs geheel wit, gewoonlijk niet of slechts zwak hygrofaan 5
- 2a. Vlees van steeltop guaiac-positief, hoedoppervlak glad, in droge toestand glanzend radiaal zijdeachtig vezelig en glad, steel bros, hol, vlees (waterig) grijs 3
- b. Vlees in steeltop guaiac-negatief, hoedoppervlak, vooral in centrum, onregelmatig, vlokkig-viltig, onder extreem droge omstandigheden zelfs schubbig, steel massief en (zeer) stevig, met wit vlees 4
- 3a. Steel zeer bros en vanaf het begin hol, rand van hoed tot 1/3 of 1/2 van straal doorschijnend gestreept, onder iepen
R. aprilis (Britz.) Romagn.
- b. Steel relatief steviger, met vezelige, niet duidelijk begrensde centrale holte, hoed minder sterk doorschijnend gestreept; onder of nabij *Rosaceae*. *R. clypeatus* var. *hybridus*, var. prov.
- 4a. Steel niet of slechts zwak in lengte gestreept, wit of, vooral in het midden, grijs of bruingrijs getint, basidia met gesp; onder allerlei *Rosaceae*. *R. clypeatus* var. *clypeatus*.
- b. Steel sterk en 'geprofileerd' gestreept, uitgesproken grijs tot grijsbruin, af en toe met nauwe centrale holte, maar met behoud van de stevigheid, basidia zonder gesp; onder *Prunus*.
R. clypeatus var. *defibulatus*, var. prov.
- 5a. Hoed zuiver wit, slechts wat roze gemarmerd in vochtige toestand, vlees wit, niet of nauwelijks (geel) verkleurend na kneuzing of insektenvraat; onder *Prunus spinosa* (sleedoorn)
R. niphoides Romagn.
- b. Hoed alleen in zeer jonge toestand zuiver wit, later altijd duidelijk doch bleek grijs, bruin of blond (oker) 6
- 6a. Hoed niet hygrofaan, tenminste in jonge toestand bedekt met een vergankelijk velum, dat in volwassen staat heel karakteristieke gevlekte patronen vormt van zilverig, spinnewebachtige vlekjes op een glimmende grijsbruine ondergrond; sporen groot en rond: 10,4-12,7 x 10-12 μ m, L/B = 1,0-1,1;

vroeg in het voorjaar, van half maart tot half april, in bundels onder iepen *R. saundersii* (Fr.) Romagn.

- b. Hoed zwak maar onmiskenbaar hygrofaan, geen velum, sporen smaller en iets langwerpiger: $9-11 \times 8-9,5 \mu\text{m}$, L/B = 1,1-1,3; groeiperiode later in het voorjaar, van half april tot begin juni 7
- 7a. Vlees in steeltop guaiac-negatief, hoedoppervlak ruguleus in centrum als in *R. clypeatus* var. *typicus*, vruchtlichamen opvallend grijsgetint, ook in de lamellen, vlees in hoed en steel niet verkleurend na kneuzing of insektenvraat; onder diverse *Rosaceae*
R. clypeatus var. *pallido-griseus*, var. prov.
- b. Vlees in steeltop guaiac-positief, hoedoppervlak glad en glanzend, lamellen nooit grijs getint, vlees in hoed en steel snel of na langere tijd okerbruin tot rood-oranjebruin verkleurend na vraat en/of kneuzing; typisch voor sleedoornstruwelen, maar ook onder vruchtbomen
R. sepium (Noul. & Dass.) Romagn.

(Var. prov. = Varietas provisoria = voorlopig als variëteit beschouwd.)

Summary:

A key is given to *Rhodophyllus* Quél. (= *Entoloma* (Fr.) Kumm. emend Donk), section *Apriles*, containing only vernal species. Up to now nine taxa have been recorded from the Netherlands; three of them provisionally named as new varieties.

DE WILLINKS WEUSTE

J. Schreurs

Beukenhorstweg 11^I
Winterswijk

Indien alles naar verwachting is verlopen heeft de ledenvergadering van 18 maart j.l. besloten om de Willinks Weuste het komende paddestoelen-seizoen wat vaker met een ekskursie te vereen, net als dat in 1977 met Huis ten Donck onder de rook van Rotterdam het geval was.

Voor hen die overwegen op deze ekskursies te komen en/of het gebied privé willen bezoeken zal ik het een en ander over het